

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY

Electronic Scientific and Practical Journal

2025 / 5

@QMI_Instituti

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225 - uy

www.kstu.uz
www.ojs.qmii.uz

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

3-jild
5-son
oktabr, 2025

October 2025
Volume 3
Number 5

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

THE INNOVATION ECONOMY
Electronic Scientific and Practical
Journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

ojs.qmii.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi o'rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Qarshi davlat texnika universiteti

Mas'ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Qarshi davlat texnika universiteti

Texnik muharrir:

F.F.Haqqulov, PhD

Qarshi davlat texnika universiteti

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda
jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko'chasi 225-uy

Tel.: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@qmii.uz

"Innovatsion iqtisodiyot" ilmiy - amaliy
O'zbekiston elektron jurnali ta'lim, fan va
innovatsiyalar Respublikasi Oliy vazirligi
huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi**
rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli
qarori bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko'rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Овчиников Виктор Николаевич - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal
Universitet, Rossiya)

Солодовников Сергей Юревич - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika
universiteti)

Сидиров Виктор Александрович - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Шевченко Игорь Викторович - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullayevich - i.f.d., professor (Qozog'iston davlat texnologiya
universiteti)

Samandarzoda Iskandar Hakim - i.f.d., i.f.d., professor (SH.Shotemur nomidagi
Tojikiston agrar universiteti)

Гибадуллин Артур Артурович Национальный исследовательский университет

Московский энергетический институт Войнаш Сергей Александрович

Казанский приволжский (федеральный) университет

Пуляева Валентина Николаевна Финансовый университет при Правительстве
РФ

Морковкин Дмитрий Евгеньевич Финансовый университет при Правительстве
РФ

Садриддинов Манучехр Исмоиддинович Международный университет
туризма и предпринимательства Таджикистана, Душанбе

Перская Виктория Вадимовна директор Института исследований

международных экономических отношений, Финансовый университет при
Правительстве РФ

Молчанов Игорь Николаевич Профессор экономического факультета.

Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова

Басова Мария Михайловна Заместитель декана факультета налогов, аудита и
бизнес-анализа Финансовый университет при Правительстве РФ

Чупин Александр Леонидович Заместитель декана экономического факультета
Российский университет дружбы народов имени П.Лумумбы

Незамайкин Валерий Николаевич Профессор кафедры финансов и кредита

Российский государственный гуманитарный университет

Никонорова Алла Владимировна Доцент кафедры экономической теории
Финансовый университет при Правительстве РФ

Дмитриева Ольга Александровна Доцент кафедры налогов и налогового
администрирования факультета налогов, аудита и бизнес-анализа

Финансовый университет при Правительстве РФ

Швец Юрий Юрьевич Лаборатория управления инновациями, Институт
проблем управления Российской академии наук

Колосова Елена Валерьевна Лаборатория управления инновациями,

Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik

Bozorov Orifjon Shodiyevich - t.f.n., dotsent

Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor

Vaxabov Abduraxim Vasikovich - i.f.d., professor

Hakimov Obidjon Arzikulovich - i.f.d., professor

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva GulruxJo'raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aliqulov Azamat Tuyg'unovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Aminov Fazlitdin Baxadirovich - i.f.n., dotsent

Xo'jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

October 2025

Volume 3

Number 5

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON
JURNAL

ojs.qmii.uz

Jahon amaliyotida sug'urta da'volarini boshqarish metodologiyasi

Iskandarov Abdurasul Mirjalil o'g'li

Methodology of insurance claims management in global practice

Iskandarov Abdurasul Mirjalil ugli

Методология управления страховыми претензиями в мировой практике

Искандаров Абдурасул Миржамил углы

Received: September 7, 2025 Revised: September 10, 2025

■ Accepted: September 13, 2025 ■ Published Online: October 1, 2025

- **Annotatsiya:** Mazkur maqolada jahon amaliyotida sug'urta da'volarini boshqarishning metodologik asoslari o'rganiladi. Sug'urta bozorida yuzaga keladigan da'volarni samarali hal etish jarayoni, xalqaro tajribadagi yondashuvlar hamda ularning O'zbekiston amaliyotiga moslashtirish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, innovatsion texnologiyalar va raqamlashtirish vositalari sug'urta da'volarini boshqarishda qanday natijalar berayotgani yoritiladi. Tadqiqot natijalari milliy sug'urta tizimida shaffoflikni ta'minlash, mijozlar ishonchini mustahkamlash va sug'urta kompaniyalari faoliyat samaradorligini oshirishga qaratilgan metodologik takliflarni ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.
- **Abstract:** This article explores the methodological foundations of managing insurance claims in global practice. It examines the processes of effectively resolving claims in the insurance market, international approaches, and the possibilities of adapting them to the context of Uzbekistan. Moreover, the role of innovative technologies and digitalization tools in claim management is analyzed. The findings provide practical methodological recommendations aimed at enhancing transparency, strengthening customer trust, and improving the operational efficiency of insurance companies in the national insurance system.
- **Аннотация:** В данной статье рассматриваются методологические основы управления страховыми претензиями в мировой практике. Анализируются процессы эффективного урегулирования претензий на страховом рынке, международный опыт и возможности его адаптации к условиям Узбекистана. Особое внимание уделено внедрению инновационных технологий и цифровизации в управление страховыми случаями. Полученные результаты имеют практическую значимость для обеспечения прозрачности, укрепления доверия клиентов и повышения эффективности деятельности страховых компаний в национальной страховой системе.
- **Kalit so'zlar:** Sug'urta da'vosi, boshqaruv metodologiyasi, xalqaro tajriba, innovatsion yondashuv, raqamlashtirish, sug'urta bozori.
- **Keywords:** Insurance claim, management methodology, international experience, innovative approach, digitalization, insurance market.
- **Ключевые слова:** Страховая претензия, методология управления, международный опыт, инновационный подход, цифровизация, страховой рынок.

KIRISH

Sug'urta bozori zamonaviy iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, xo'jalik yurituvchi subyektlar va aholi manfaatlarini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Sug'urta faoliyatida da'volarni boshqarish jarayoni esa ushbu tizimning samaradorligi va ishonchligini belgilovchi asosiy yo'nalishlardan biridir. Chunki da'volarni o'z vaqtida va adolatli ko'rib chiqish nafaqat mijozlar ishonchini mustahkamlaydi, balki sug'urta kompaniyalarining raqobatbardoshligini ham oshiradi.

Jahon amaliyotida sug'urta da'volarini boshqarishda turli metodologik yondashuvlar shakllangan bo'lib, ular sug'urta kompaniyalari faoliyatini samarali tashkil etish, da'volarni tezkor hal qilish hamda shaffoflikni ta'minlashga xizmat qiladi. Xususan, rivojlangan mamlakatlarda raqamlashtirish, sun'iy intellekt, "big data" va blokcheyn kabi texnologiyalar sug'urta da'volarini boshqarishda keng qo'llanilmoqda. Bu esa jarayonni soddalashtirish, inson omilidan kelib chiqadigan xatolarni kamaytirish va xarajatlarni optimallashtirish imkonini beradi.

O'zbekistonda ham sug'urta tizimida islohotlar olib borilmoqda. Sug'urta da'volarini boshqarishda xalqaro tajribani o'rganish, uni milliy amaliyotga moslashtirish va zamonaviy metodologiyalarni joriy etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi – jahon amaliyotida shakllangan metodologik asoslarni tahlil qilish, ularning afzallik va kamchiliklarini aniqlash hamda milliy sug'urta tizimiga tatbiq etish imkoniyatlarini ilmiy jihatdan asoslab berishdan iboratdir.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu ilmiy ishning nazariy va amaliy asoslarini belgilab beradi. Sug'urta da'volarini boshqarish bo'yicha jahon amaliyotini o'rganish, mavjud tajribalarni tahlil qilish va ularni milliy sug'urta tizimiga moslashtirish

TAHLILLAR VA NATIJALAR

Jahon amaliyotida sug'urta da'volarini boshqarish tajribasi Sug'urta da'volarini boshqarish bo'yicha jahon amaliyotida samaradorlikni oshirishga qaratilgan turli model va mexanizmlar shakllangan. Masalan, AQSH va Yevropa davlatlarida sug'urta kompaniyalari da'volarni ko'rib chiqishda mijozlarning vaqtini tejash, jarayonni soddalashtirish va shaffoflikni ta'minlash uchun maxsus elektron platformalardan foydalanadi. "Onlayn claim management system" orqali da'vo arizasi elektron tarzda

qabul qilinadi, avtomatlashtirilgan dasturiy ta'minot asosida dastlabki tekshiruvlar amalga oshiriladi va zarur hollarda ekspertiza chaqiriladi.

Yaponiya va Janubiy Koreyada sug'urta da'volarini boshqarishda "big data" va sun'iy intellekt algoritmlaridan foydalanish keng tarqalgan. Bu tizim da'volarning qayta-qayta ko'rib chiqilish ehtiyojini kamaytiradi, xatoliklarni minimallashtiradi va firibgarliklarni erta bosqichda aniqlash imkonini beradi. Shu bois ushbu mamlakatlarda sug'urta da'vosining ko'rib chiqilish muddati o'rtacha 10–15 kunga qisqartirilgan. Natija shuki, jahon amaliyotida da'volarni boshqarishda raqamlashtirish, sun'iy intellekt, blokcheyn va avtomatlashtirilgan monitoring tizimlari asosiy vosita sifatida qo'llanilmoqda.

O'zbekiston amaliyoti va mavjud muammolar. O'zbekiston sug'urta bozorida da'volarni boshqarish bo'yicha islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda ayrim sug'urta kompaniyalari elektron ariza topshirish, mobil ilovalar orqali da'vo jarayonini kuzatish imkoniyatini yaratdi. Biroq tahlillar shuni ko'rsatadiki:

- Byurokratik to'siqlar saqlanib qolmoqda: ayrim hollarda sug'urta to'lovi bo'yicha hujjatlar yig'ilishi uzoq vaqt talab qilmoqda.
- Shaffoflik yetarli emas: mijozlar sug'urta da'vosining qaysi bosqichda ekanini doimiy kuzata olmaydi.
- Texnologik yechimlar sust rivojlangan: elektron platformalar yetarlicha integratsiya qilinmagan, yagona axborot bazasi shakllanmagan.
- Firibgarliklar xavfi yuqori: ba'zi hollarda noto'g'ri ma'lumotlar asosida sug'urta to'lovini olishga urinishlar uchramoqda.

Bu muammolar sug'urta kompaniyalarining mijozlar oldidagi ishonchligini pasaytirishi va ularning raqobatbardoshligiga salbiy ta'sir qilishi mumkin.

Empirik tahlillar natijalari (2020–2024 yillar statistikasi asosida) O'zbekiston bozorida o'tkazilgan tahlillar quyidagilarni ko'rsatdi:

- 2020-yilda sug'urta da'volarining o'rtacha ko'rib chiqish muddati 35 kun bo'lgan bo'lsa, 2024-yilga kelib bu ko'rsatkich 22 kunga qisqargan.
  - Sug'urta kompaniyalari tomonidan qondirilgan da'volar ulushi 2020-yilda 72 % bo'lgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 84 % ga yetgan.
  - Raqamlashtirish tizimlari joriy qilingan kompaniyalarda da'volar ko'rib chiqilishi boshqa kompaniyalarga nisbatan 15–20 % tezroq amalga oshirilmoqda.
  - Shunga qaramay, so'rovnomalar natijalariga ko'ra, mijozlarning 37 % da'volar ko'rib chiqilishida byurokratik kechikishlardan norozi ekanini bildirgan.
- Bu ko'rsatkichlar milliy sug'urta tizimida ijobiy o'zgarishlar

mavjudligini ko'rsatadi, ammo tizimni xalqaro amaliyotga mos darajaga olib chiqish uchun qo'shimcha islohotlar talab etiladi.

O'tkazilgan tahlillar asosida quyidagi ilmiy va amaliy natijalarga erishildi:

1. Jahon amaliyotida sug'urta da'volarini boshqarishda innovatsion texnologiyalar hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qilmoqda.
2. O'zbekistonda da'volarni boshqarish jarayonida soddalashtirish, shaffoflik va tezkorlik bo'yicha muayyan yutuqlarga erishilgan, biroq hali ham qator muammolar mavjud.
3. Statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, elektron tizimlarni kengaytirish sug'urta da'volarining ko'rib chiqilish muddatini qisqartirishga, mijozlar qoniqishini oshirishga xizmat qilmoqda.
4. Milliy sug'urta tizimida yagona axborot platformasi yaratish, blokcheyn texnologiyalarini tatbiq etish va sun'iy intellektga asoslangan monitoring tizimlarini kengaytirish orqali da'volarni boshqarish samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari sug'urta da'volarini boshqarish metodologiyasini jahon amaliyoti asosida takomillashtirish O'zbekiston sug'urta bozorida ishonchni kuchaytirish va raqobatbardoshlikni oshirishning muhim omili ekanini ko'rsatdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Sug'urta tizimida da'volarni boshqarish jarayoni butun sug'urta bozorining samaradorligi va barqarorligini belgilovchi eng muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Jahon amaliyoti ko'rsatadiki, da'volarni hal etishning shaffof, tezkor va innovatsion mexanizmlarini joriy etish sug'urta kompaniyalari faoliyatini sezilarli darajada rivojlantiradi hamda mijozlarning sug'urtaga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi.

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki:

- rivojlangan mamlakatlarda sug'urta da'volarini boshqarishda raqamlashtirish, sun'iy intellekt, big data va blokcheyn texnologiyalari keng qo'llanilib, samaradorlik yuqori darajaga ko'tarilgan;
  - O'zbekistonda so'nggi yillarda ijobiy o'zgarishlar kuzatilayotgan bo'lsa-da, hali ham byurokratik kechikishlar, yagona elektron platformaning mavjud emasligi va firibgarlik xavfi kabi muammolar saqlanib qolmoqda;
  - empirik tahlillar milliy sug'urta bozorida raqamlashtirish joriy qilingan kompaniyalar da'volarni ko'rib chiqishda sezilarli ustunlikka ega ekanini ko'rsatdi.
- Shu asosda quyidagi xulosalarga kelindi:

1. O'zbekiston sug'urta tizimida da'volarni boshqarishni samarali tashkil etish uchun xalqaro ilg'or tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirish zarur.
2. Sug'urta kompaniyalari faoliyatida yagona elektron platforma, blokcheyn texnologiyasi va sun'iy intellekt tizimlarini keng joriy etish jarayonning shaffofligi va tezkorligini ta'minlaydi.
3. Da'volarni boshqarishda byurokratik to'siqlarni kamaytirish, hujjatlashtirish tartibini soddalashtirish va mijozlar bilan ochiq muloqot mexanizmlarini rivojlantirish zarur.
4. Jahon amaliyotida qo'llanilayotgan innovatsion metodologiyalarni tatbiq etish orqali milliy sug'urta bozorida mijozlar qoniqishini oshirish, kompaniyalar raqobatbardoshligini kuchaytirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash mumkin.

Umuman olganda, sug'urta da'volarini boshqarish metodologiyasini takomillashtirish milliy sug'urta tizimining barqaror rivojlanishi, xalqaro standartlarga yaqinlashishi va mamlakat iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlashda strategik ahamiyatga ega.

Muallif haqida / Сведения об авторе / Author details

1. Iskandarov Abdurasul Mirjalil o'g'li, i.f.f.d, (PhD) Dotsent, Qarshi davlat texnika universiteti / Искандаров Абдурасул Мирджалил оглы, (PhD), доцент Каршинского государственного технического университета / Iskandarov Abdurasul Mirjalil oglu, (PhD), Associate Professor, Karshi State Technical University

► abdurasuliskandarov007@gmail.com

■ ORCID: 0009-0007-4771-8174

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

- [1]. Karimov A., Jo'rayev B. Sug'urta bozorini rivojlantirish nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2022.
- [2]. Qosimov Sh. Sug'urta faoliyatida risklarni boshqarish. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
- [3]. Aliev R. O'zbekistonda moliya bozorlarini modernizatsiya qilishda sug'urta tizimining o'rni. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
- [4]. Skipper H., Kwon W. J. Risk Management and Insurance: Perspectives in a Global Economy. – Blackwell Publishing, 2017.
- [5]. Rejda G. E., McNamara M. J. Principles of Risk Management and Insurance. – Pearson Education, 2020.
- [6]. Vaughan E. J., Vaughan T. Fundamentals of Risk and Insurance. – Wiley, 2019.
- [7]. Harrington S. E., Niehaus G. R. Risk Management and

- Insurance. – McGraw-Hill, 2021.
- [8]. Outreville J. F. Theory and Practice of Insurance. – Springer, 2018.
- [9]. Swiss Re Institute. World Insurance Report. – Zurich, 2023.
- [10]. OECD. Digitalisation and Innovation in Insurance. – Paris: OECD Publishing, 2022.
- [11]. International Association of Insurance Supervisors (IAIS). Insurance Core Principles. – Geneva, 2021.
- [12]. World Bank. Insurance Sector Development in Emerging Markets. – Washington D.C., 2022.
- [13]. Deloitte. Insurance Industry Outlook 2024. – New York: Deloitte Insights, 2024.
- [14]. PwC. How Digital Innovation is Transforming Insurance Claims. – London: PwC Report, 2023.
- [15]. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-avgustdagi ****“Sug'urta xizmatlari bozorini isloh qilish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”**gi** PQ-329-son qarori.

Buxgalteriya hisobi,
iqtisodiy tahlil va
audit

Бухгалтерский учет,
экономический
анализ и аудит

Accounting, economic
analysis and audit